

Coordonatorul colecției:

Augustin Ioan

Redactor:

Eugenia Petre

Copertă și tehnoredactare:

Ionuț Ardeleanu-Paici

Foto copertă:

Cercle Monolithique de la Sénégal -

<https://www.visitsenegal.com/destinations/sine-saloum/cercle-monolithique-de-la-senegal>

Karahantepe -

<https://en.wikipedia.org/wiki/Karahantepesi#/media/File:KarahantepesiHumanHead.jpg>

Göbekli Tepe -

https://en.wikipedia.org/wiki/C%C3%B6bekli_Tepe#/media/File:G%C3%B6beklitepe_%C5%9Eanl%C4%B1urfajpg

Sanctuarul neolitic de la Parța

Facebook/Muzeul Banatului Timisoara Oficial

Stonehenge -

<https://www.flickr.com/photos/garethwiscombe/1071477228/in/photostream/>*fotografiile sunt folosite în scop educativ și provin din domeniul public sau liber-licențiate*

© 2025 Editura Paideia

Str. Tudor Arghezi nr. 15, sector 2

București, România

tel.: 021.316.82.10

e-mail: office@paideia.ro

www.paideia.rowww.cadourialese.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IOAN, AUGUSTIN

Originar(h) : introducere în Arhitectură Primă / Augustin Ioan. -
București : Paideia, 2025

ISBN 978-606-748-988-0

72

AUGUSTIN IOAN

ORIGINAR(h) Introducere în Arhitectura Primă

---

paideia

emblematic
românia

BUCUREȘTI, 2025

CUPRINS

PROLOG	5
CUM DE AM AJUNS ABSOLVENT DE ARHITECTURĂ? CÂND AM AJUNS ARHITECT ?	27
LOCUL PUBLIC, SPAȚIUL PUBLIC&PRIVAT, LOCUL ȘI SPAȚIUL SACRU	49
CE S-A SPUS DESPRE ORIGINI ?	65
LEMN, PĂMÂNTURI, PIATRĂ: MATERIALE PRIME, MATERIALE CREȘTINE	89
DESPRE TRADIȚII ȘI TRADIȚIE	109
PRIMAL, ELEMENTAR, ARHAIC, LUDIC LA CE ALTE SUBIECTE AR MERITA SĂ MEDITĂM ATUNCI CÂND NE GÂNDIM LA ORIGINEA ARHITECTURII ?	117

O carte despre origini presupune să vă explic, la rândul meu, cum am devenit arhitect, sau, mai precis, în ce constă competența mea de a vă transmite în scris informațiile acestea, care urmează în carte. E o provocare și pentru mine, pentru că presupune ceea ce englezii numesc *stream of consciousness*, adică o scufundare în meandrele propriei memorii, care nu este deloc obiectivă, mai ales după ce a trecut atâta amar de ani de la intrarea la facultate (1983) și de la isprăvirea ei (1990).

DOROBANȚU

Trebuie să iau lucrurile mai pe departe. M-am născut într-un sat din județul Tulcea, Dorobanțu, în marginea nordică a podișului Casimcei, chiar unde acesta se întâlnește cu ce a mai rămas din Munții Hercinici, cei mai vechi din Europa. Părinții mei au fost învățători, tata a fost vreme de cincisprezece ani directorul școlii din Dorobanțu, apoi, după 1975, directorul școlii nr.7 din Tulcea. Mama mi-a fost învățătoare, lucru deloc ușor în relația noastră: gingașă ca mămică, devenea severă și deloc părtinitoare, ba chiar dimpotrivă, în rolul de tovarășă învățătoare. Amândoi aveau înclinații artistice, știau să cânte la câte un instrument, tata scria versuri cu rimă și ritm, desena foarte bine și, uneori, picta. Cred că de la el am moștenit ce brumă de talent voi fi având, în ambele aceste domenii, scris și

desenat. În orice caz, bunica paternă și ai mei au păstrat multă vreme desene de-ale mele din fragedă pruncie. Comuna natală ne-a făcut, pe tata și pe mine, cetățeni de onoare, în 2003.

TULCEA

Din 1975, ajunși la Tulcea, ai mei m-au dus la școala de arte de lângă piața nouă, unde făceam ore de desen și pictură cu foarte tânărul, pe atunci, profesor Adrian Pal, căruia îi datorez orientarea către arhitectură. Domnul Adrian Pal mi-a fost profesor la școala de arte din Tulcea în intervalul 1975/1979, dacă nu mă înșală memoria. De la dânsul am aflat prima dată că umbra roșului e verde și tot ce încumbă teoria culorilor; despre arta modernă și câte altele, care mi-au folosit mai târziu; pentru că, aflați la Chirui-Băi într-o tabără de creație, și desenând eu case pe acolo, cocoțat pe garduri de fânețe, domnul profesor Pal mi-a privit mângălelele și a decis, sentențios: - Tu trebuie să te faci arhitect. Și m-am făcut. Îi mulțumesc, pomenindu-l de fiecare dată când vine vorba despre asta în vreo conversație, căci nici nu știam ce este acela un arhitect... Între timp, am ajuns și profesor și, de asemenea, îmi amintesc de mama (care mi-a fost învățătoare la Dorobanțu, unde tata era directorul școlii), de profesorii mei buni de la Tulcea, în gimnaziu (adică, inclusiv de domnul Pal) de la Liceul Spiru Haret (acum Colegiu Național) și de la arhitectură și încerc - cu recunoștință - să întorc învățătura primită, dându-i-o mai departe, augmentată.

Eram mai degrabă atras de desen și grafică decât de pictură, a fost prima constatare a dânsului. Eram clasa a șaptea, cunoșteam cuvântul arhitectură, dar mai mult - nu. Așa că m-am apucat să studiez pe îndelete ce este profesiunea asta către care mă trimisese

profesorul Pal și am conchis că este interesantă. Ar fi trebuit, spunea dânsul, să fac liceul de arhitectură de la București, sau liceul de artă Tonitza. Ai mei au fost net împotriva, din felurite motive și au decis că, pentru un băiat, liceul real (adică matematică-fizică) Spiru Haret este mai promițător decât liceul de artă - ce o să ieși de acolo, vitrinier? mă întreba tata, mucalit cum era.

Cred că a discutat și cu domnul profesor Pal, întrucât și dânsul a fost de acord că, în condițiile concurenței inumane de la arhitectură, cu două examene eliminatorii de desen și două de arhitectură, soluția este, după ce am pus bazele desenului și după meditații intensive cu domnul arhitect Goran, care era, pe atunci, directorul institutului județean de proiectări, matematica de la Spiru Haret ar fi cea mai bună cale către arhitectură. Nu a fost deloc simplu pentru părinții mei să susțină cei doi ani de meditații, dar au făcut-o fără preget și, cum spune orice copil, sper: le datorez tot ce sunt acum și ceva în plus.

Și a fost, ajutată și de mult noroc, o opțiune reușită pentru liceul Spiru Haret (acum colegiu), pentru că am avut-o profesoară de matematică și dirigintă pe doamna Elisabeta Albotă, căreia nu îi voi fi mulțumit niciodată îndeajuns: după examenele eliminatorii de desen, nu eram în primii 55 ca medie, dar după examenele de geometrie și algebră, am reușit al optulea. Și am plecat în armată, la Râmnicu Vâlcea, împreună cu ceilalți 12 colegi teriști (de la TR, adică armată cu termen redus, doar 9 luni, comparativ cu 18 luni cât făceau ceilalți). Liceului tulcean și profesorilor săi de pe atunci le datorez o formație destul de vastă: la română am avut profesori buni: N. Neda, N. Stan, cu care am început colaborarea la revista liceului, „Aspirații” și am fost la două olimpiade naționale de limba și literatura română și Gh. Bucur, cel care m-a promovat și ca poet și ca redactor-șef al aceleiași reviste a liceului, cu care țin legătura și în prezent. Fizică am făcut foarte multă și foarte bună cu cei doi profesori Mititelu: doamna ne antrena pentru o eventuală admitere

la politehnică (m-ar fi pândit și pe mine, dacă picam eliminatoriile la arhitectură), iar domnul ne povestea despre fizica atomică și cuantică, dar mai ales despre fractali, miraculos de repede după ce Mandelbrot își publicase studiile cu setul care îi poartă numele și toată geometria subsecventă. De unde și gustul meu pentru geometriile non-euclidiene, zise non-standard, despre care le vorbesc și acum studenților mei, care au proiectat folosind spațiile Barbilian, suprafețele Țițeica, fractali și structuri disipative în urbanism, de pildă. Germana, pe care o vorbeam bine la finele liceului, ba chiar traduceam poezie din germană, am uitat-o. Dar cunoașterea vedelor, fie și minimală – nu. Făceam germană foarte performantă, cu profesorul Enică, aka Schultz, de la care rupeam și literatură vedică, atâta câtă se putea găsi la vremea aceea, așa încât am putut scrie o teză despre Eminescu și Rig Veda la olimpiada națională de română din clasa a XII-a, la Bistrița, parcă, unde am primit felicitări de la doamna Zoc Dumitrescu - Bușulenga și un premiu al juriului pe care îl conducea (dar nu premiul I, care mi-ar fi oferit acces fără examen la facultatea de litere în acea vară...).

Cam asta au fost gimnaziul și liceul la Tulcea. Am păstrat legătura cu municipiul și el cu mine: în 2022 am primit onorantul titlu de cetățean de onoare al Tulcei.

INTERSECȚII

Ce vreau să spun este că arhitectura este o răspântie, o intersecție de domenii dintre cele mai diverse și, prin urmare, o bună formație de cultură generală nu poate decât să ajute. Ca arhitect, în practică, te poți specializa pe un program (de pildă, cei ce concep spitale sau, ca mine, lăcașuri de cult), pe un aspect al proiectării și execuției

(conceptori sunt infim de puțini, autor de vizualizări profesionale ale proiectului sunt mai mulți, sau project managers), poți fi chiar critic de arhitectură (nu la noi, am încercat, dar nu e o piață a ideilor suficient de agregată pentru asta), și/sau cadru didactic, dacă ai abilități pedagogice. Dar ca să ajungi arhitect, ai nevoie de o platformă culturală de pe care să tinzi mai sus. Or, din nefericire, această platformă tinde să nu mai existe, să nu se mai constituie în gimnaziu și, mai cu seamă, în liceu. Noi, adică profesorii de la arhitectură, așa o resimțim acum: pe de o parte, este mai accesibilă ca oricând, pe de altă parte, este mai ignorată ca oricând, ceea ce o face cvasi-absentă...

Ca să ajungeți arhitecți, trebuie să știți multă geometrie, euclidiană și non-euclidiană. Trebuie să știți fizică, mai ales dintre fizicile contemporane, cu legătură în cosmologie.

Trebuie să fi citit câteva texte prime ale filosofiei, pentru că, nu numai în secolul al XX-lea și acum, filozofii s-au interesat de arhitectură ca teren de interpretare a realității, a societății, precum Deleuze sau Bachelard; iar unii au colaborat marginal cu arhitecți sau chiar au fost implicați în conceptualizare și creație, ca Jung, Wittgenstein și Derrida.

Desigur, veți lucra cu cei din științele sociale și umane în general, nu numai pentru că împărtășim un repertoriu comun de concepte inter-operabile, dar și pentru că temele unora sunt utile și celorlalți, în diferitele colaborări interdisciplinare sau, mai nou, transdisciplinare.

DESEN DE MÂNĂ ȘI PE COMPUTER

Niciodată nu o să insist suficient de mult pe coordonarea dintre mână și creier, prin desen. Din nefericire, iar procesul începuse încă

din anii mei de formare, studenții la arhitectură desenează din ce în ce mai puțin bine de mână și din ce în ce mai puțin utilizează desenul liber pentru conceptualizare, prin schițele permanente pe care trebuie să le faci ca să ajungi la o soluție viabilă. Computerul este văzut ca un panaceu și, într-adevăr, studenții învață multe softuri care preiau în bună măsură partea de redactare a planșelor, de proiect tehnic; dar acesta este doar finalul unui proces de proiectare, modul în care comunicăm rezultatele noastre celor cu care colaborăm, ingineri, autorități avizatoare și constructori. Unde e suferința este la început, acolo unde vin ideile, se aglutinează versiunile parțiale, strat peste strat de foiță transparentă, pe vremuri, acum layer peste layer, pe computer. Tehnicile de randare a proiectelor au devenit absolut laborioase, un domeniu separat, așa încât există specialiști, de regulă tot arhitecți care fac munca de pregătire a unui model pentru prezentarea de pe catwalk, ca să fac o paralelă: machiaj, coafură, coregrafie.

Înțelegeți, din ce am spus deja, cât de important este să fiți foarte buni la lucrul cu calculatorul. Veți învăța să clăpăciți, cum le spun eu studenților, fie deprinzând dintre softurile de proiectare asistată de computer (CAD), fie dintre cele ceva mai recente, dedicate proceselor de morfogeneză. Sau veți deprinde, așa cum o fac deja de decenii studenții altor facultăți de arhitectură din Europa occidentală și din SUA, noțiuni de scripting și de robotică. Încât să puteți să vă scrieți propriile softuri de proiectare, cărora să le cereți să facă lucruri mult mai avansate sau mai personalizate decât ce fac softurile comerciale, pe de o parte, dar să și animați mici roboței prin laboratoare, înțelegând cum sunt făcute elementele de robotică din ansamblurile mari pe care, vreodată, le veți proiecta.

BOTTOM-UP

Iar metodele de proiectare *bottom up* schimbă cu totul regulile jocului, acum. Arhitecții sunt în continuare în joc, dar regulile jocului s-au schimbat. Trecem de la proiectarea ajutată/asistată de calculator la cu totul altceva: sunt introduse în computer date inițiale, după protocoale care le descriu și le ierarhizează; apoi, arhitecții le dau algoritmi de iterație acestor date inițiale, care să agrege datele și să le determine să pornească ceea ce se cheamă un proces de morfogeneză: adică, de generare a unei forme, care să devină eventual formă arhitecturală. Procesele sunt a-scalare, dacă nu dai, tu, ca arhitect(ă), printre datele inițiale, un indice de dimensiune și dacă nu îi spui calculatorului când să se oprească, de pildă când să atingă pe axa verticală o înălțime de, să zicem, zece metri, el poate genera la nesfârșit forme, iterație după iterație, din ce în ce mai complexe.

Și mai este nevoie de ceva, în formare: de mentori.

MENTORI

Maestrul, mentorul, magistrul e un performer, un expert supracalificat în propriul său domeniu de expertiză. Unul care a ajuns deja într-un vârf, oricât de ascuțit va fi fiind acesta, la un fel de capăt de drum superior, și, în loc să rămână singur acolo, se întoarce să mai ia cu el pe câte cineva.

Sau, poate, maestrul este cineva care a ajuns la o altitudine privitor la întreaga sa ființă, inclusiv cea profesională, deci la un vârf nu doar înalt, ci și amplu. Sau, încă și mai mult, maestrul este cineva care, îndeplinind cele de mai sus, aduce după sine și cel puțin încă